

Blaas de Bazuin

Nieuwsbrief augustus - september 2023

***Stichting Blaas de Bazuin** is een initiatief om de christengelovigen van Nederland (en Europa) op te roepen zich te verootmoedigen voor de zonden van de vaders, in het bijzonder voor de zonden tegen het Joodse volk door de eeuwen heen – wier bloed roept van de aarde – en die hebben uitgemond in de Shoah, de moord op meer dan zes miljoen Joden in de Tweede Wereldoorlog. We zijn blij dat we u een nieuwe Nieuwsbrief kunnen sturen.*

Bezoek concentratiekampen

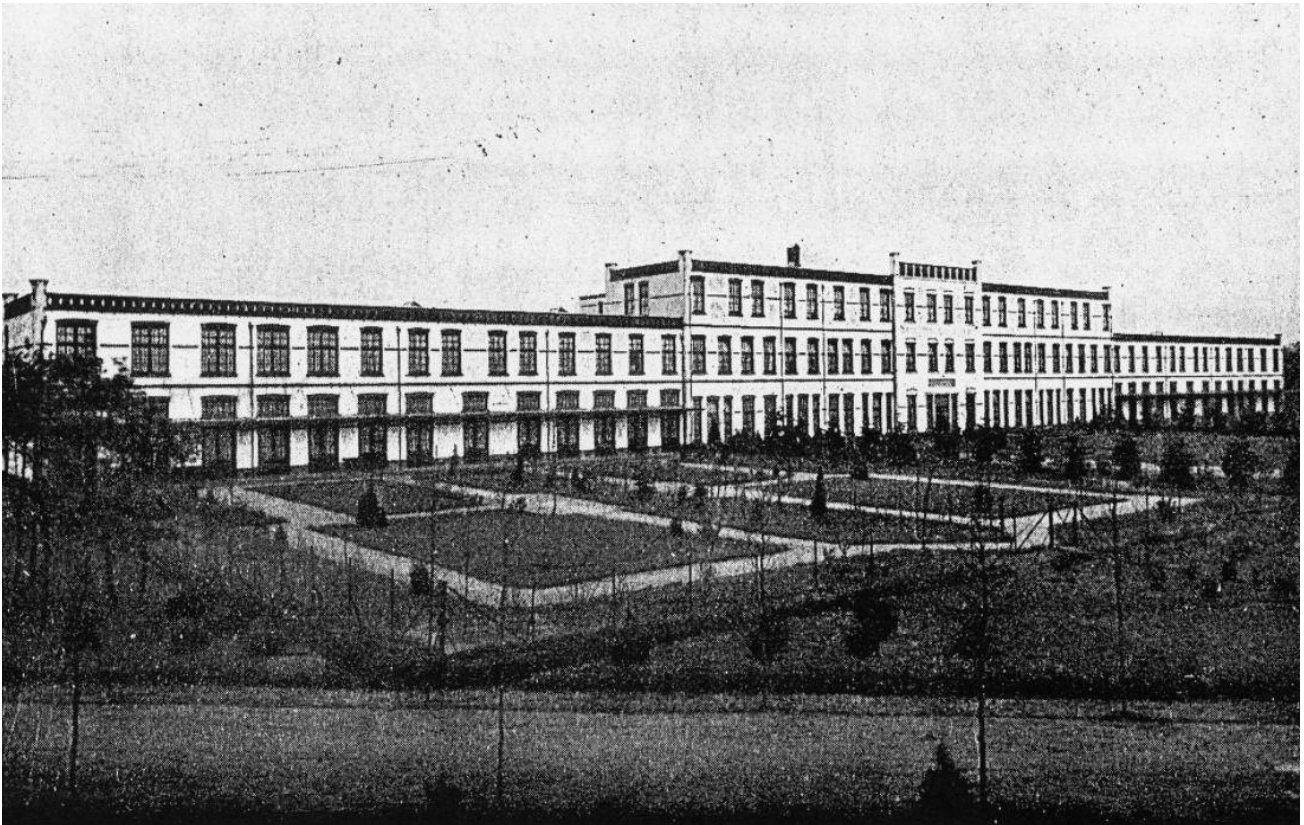
In het verlengde van onze bezoeken aan de verschillende grote Nederlandse kampen uit WOII in de tweede helft van 2022, waar we in de vorige nieuwsbrief verslag van hebben gedaan, hebben we als werkgroep deze zomer een aantal andere belangrijke plaatsen bezocht. Dit steeds vanuit het oogmerk: Wat hebben met name de Joodse mensen hier beleefd, meegemaakt en geleden en om ons dan daarover plaatsvervangend te verootmoedigen. In volgorde hebben we in juli tijdens één tocht Kamp Moerdijk en Kamp Schoorl bezocht en in augustus Het Apeldoornsche Bosch.

Kamp Moerdijk. Dit was een van de 14 werkkampen die vanuit Kamp Vught beheerd en bemand werden. Er zijn in totaal ca. 1.200 gevangenen geweest, waarvan 500 Joodse gevangenen die op zeker moment zijn doorgestuurd naar Westerbork. Omdat de Duitsers in zes uur tijd de Moerdijkbrug hadden kunnen veroveren wilden ze het voor een eventuele volgende veroveraar veel moeilijker maken. De gevangenen moesten versperringen aanleggen, tankvallen uitgraven en betonnen bunkers bouwen. Er moest keihard gewerkt worden onder de nodige wreedheden en slagen van de bewakers. Zo nu en dan liet men de honden los in het kamp, 'zodat die ook een verzetje hadden'.

Kamp Schoorl. Het kamp heeft bestaan van februari tot november 1941. Er zijn ca. 1.900 gevangenen geweest, voor wie het kamp de eerste etappe was van een lange lijdensweg naar de Nazi-kampen elders. Meer dan 1.000 van hen, voornamelijk Joodse en politieke gevangenen, zijn daarvan niet teruggekeerd. 689 Joodse jongemannen die in februari en juni 1941 bij razzia's in Amsterdam werden opgepakt zijn naar Kamp Schoorl gebracht. Van hieruit werden ze gedeporteerd naar concentratiekamp Mauthausen waarvan slechts twee van hen de hel aldaar overleefden. Eind oktober 1941 werd het als concentratie- en interneringskamp gesloten, omdat het te klein was, te dicht bij de kust lag en bovendien te ver verwijderd van een spoorweg. De gevangenen werden overgebracht naar Kamp Amersfoort dat de functie van het kamp overnam.

Het Apeldoornsche Bosch. De Joodse psychiatrische inrichting Het Apeldoornsche Bosch werd in 1909 opgericht aan de Zutphensestraat 76 in Apeldoorn. De inrichting stond bekend om de zeer vooruitstrevende behandelingen. Vanaf 1939 groeide het aantal patiënten aanzienlijk door een grote toestroom van vluchtelingen uit Nazi-Duitsland. Tijdens de bezetting werden alle niet-Joodse personeelsleden op bevel van de Duitsers ontslagen, terwijl Joodse mensen die hun baan of bedrijf elders verloren hadden, er juist kwamen werken. De Duitsers gebruikten het complex tot 1943 als verzamel- en interneringskamp voor Joodse psychiatrische patiënten. In de nacht van donderdag 21 januari op vrijdag 22 januari 1943 werden alle patiënten en 50 personeelsleden

gedeporteerd door de SS naar Auschwitz. Dat gebeurde op de gebruikelijke barbaarse en zeer gewelddadige wijze. Ze werden letterlijk in vrachtwagens gepropt en naar het station gebracht waar een lange trein op hen wachtte. Geen van hen kwam levend uit het vernietigingskamp terug. Bij de aankomst daar werden ze in grote kuilen gegooid, met benzine overgoten en in brand gestoken. Het resterende, in Apeldoorn gebleven personeel, is samen met de laatste ruim honderd Joodse Apeldoorners in een gewone trein naar Kamp Westerbork gebracht en werd vandaar uit gedeporteerd. Lang werd gedacht dat er ca. 1.200 slachtoffers waren maar nadere tellingen hebben het aantal slachtoffers intussen gebracht op 1.412 en de schatting van de onderzoekers is dat het aantal nog wel kan oplopen tot tegen de 1.600.

Het Apeldoornsche Bosch (historische foto van het hoofdgebouw)

Op alle drie deze plekken hebben wij Gods aangezicht gezocht en Hem plaatsvervangend vergeving gevraagd voor de afschuwelijke dingen die er hebben plaatsgevonden of waar het verblijf van de Joodse mensen daar toe heeft geleid. Ook hebben we er het avondmaal gevierd, op de Sjofer geblazen en de vlag van Israël gezwaaid. Opdat getrouw aan 2 Kronieken 7:14 er door verootmoediging en schuldbelijdenis een stap gezet wordt dat de vloek van ons land zal kunnen worden afgenomen, door het belijden van de zonden van de vaders en de bekering daarvan.

Paul Jaeger, augustus 2023

Kamp Moerdijk

(Gebaseerd op een artikel van Florence Imandt van 10 december 2020 op de website van BN de Stem. www.bndestem.nl. Met toestemming van de redactie van BN de Stem overgenomen.)

Aan de haven in het plaatsje Moerdijk, waar nu de loodsen staan van het bedrijf Van Ballegooy, was in de Tweede Wereldoorlog een Aussenkommando van concentratiekamp Vught. Tussen 26 maart 1943 en eind februari 1944 werden de oude scheepsbarakken van de luchtdoelartillerie aan de Moerdijkse Havenkade daarvoor gebruikt. De eerste groep gevangenen bestond uit 500 Joodse

mannen. Later kwamen er nog zo'n 700 politieke gevangenen naar het kamp. De gevangenen werden ingezet bij het graven van verdedigingswerken in Zuid-Holland en de westhoek van Noord-Brabant. Onder slechte omstandigheden moesten zij versperringen aanleggen, tankgrachten graven en bunkers bouwen, ter verdediging van de strategisch gelegen Moerdijkbruggen. Er was een hard beleid in het kamp. Het kamp is direct na de bevrijding van Moerdijk in brand gestoken.

Getuigen vertellen: 'In het Kamp Moerdijk moesten we tankgrachten maken. Ook hier waren er weer de kruiwagens en de SS'ers met hun verschrikkelijke honden. Grond weg sjouwen in loopspas luidde het parool en als het niet snel genoeg ging, kwamen de onvermijdelijke stokslagen. Dat de SS'ers zo nu en dan de honden loslieten, spreekt wel vanzelf. Die dieren moesten ook een verzetje hebben, vonden ze blijkbaar. Het ging zo dag in dag uit, een eindeloze marteling', aldus Amsterdammer Machiel Gobets in 1964 in het Haarlems Dagblad, een Joodse kleermaker die uiteindelijk negen concentratiekampen overleefde, waaronder ook Auschwitz en Mauthausen. 'De leefomstandigheden in Kamp Moerdijk waren natuurlijk belabberd: kleine onhygiënische barakken met nauwelijks tafels en stoelen. Er waren alleen stapelbedden met dunne, harde matrassen met één dekentje. Dat heeft Moerdijker Jan Buitkamp opgetekend, onder meer uit de mond van voormalige gevangenen.'

Belachelijk kort

De aanleiding voor de oprichting van het kamp was de strategische ligging van de Moerdijkbruggen. Toen de Duitsers Nederland in 1940 binnenvielen, duurde de inname van de spoor- en

verkeersbrug bij Moerdijk maar zes uur. Ze wilden de bruggen en de omgeving veel beter versterken en daar hadden ze werkvolk voor nodig.' In 1943 werden daarom 500 Joodse mannen vanuit het kamp Vught naar Moerdijk gehaald. 'De animo om vrijwillig te gaan en het gezin in Vught achter te laten, was niet groot, het merendeel werd aangewezen. In buitenkampen, 'Aussenkommando's', moesten gevangenen specifiek werk doen. In dit geval dus versperringen aanleggen, tankvallen uitgraven en betonnen bunkers bouwen. Heel zwaar werk.' De mannen kwamen per trein aan op station Lage Zwaluwe en gingen te voet verder onder begeleiding van SS'ers naar de oude haven van Moerdijk waar ze op de noordoostelijke punt in barakken werden

ondergebracht. Er stonden banken zonder leuning in, tafels en kachels. Later werden nog nieuwe houten barakken bijgebouwd, omgeven met prikkeldraad. Bij de ingang stond een schildwacht en er waren wachttorens. Het eten was slecht en werd steeds slechter. De gevangenen kregen bijna altijd dunne soep met bonen, spinazie, sla of kool, in het begin nog met vlees. Dat haalde kampcommandant Friedrich Meyerhoff bij een bevriende NSB-slager in het dorp Moerdijk.

Gevangenisstraf

Meyerhoff werkte eerder in een buitenkamp van Sachsenhausen, ten noorden van Berlijn. Hij was getrouwd, had vrouw en kind en woonde buiten het kamp. Hij werd na de oorlog veroordeeld tot een gevangenisstraf van dertien jaar wegens zware mishandelingen. In 1956 werd hij over de grens gezet. Meyerhoff was commandant vanaf de oprichting van het kamp in maart 1943 en werd in januari 1944 opgevolgd door George Huber. Hij was de baas tot de opheffing van het kamp, ergens in de eerste helft van 1944. Huber had ervaring opgedaan in Dachau en stond bekend om de dikke lat die hij altijd bij zich droeg om meteen te kunnen meppen. Hij werd ook wel 'de voetballer' genoemd, omdat hij gevangenen in elkaar trapte. Hij kreeg 15 jaar cel wegens mishandeling en opdracht tot executie, maar werd in 1951 de grens over gezet.

Machteloos

Van de 500 joden die in kamp Moerdijk verbleven, overleefden meer dan 450 de oorlog niet. Hoeveel van de 700 niet-Joden de oorlog niet overleefden, is niet bekend. Onduidelijk is wat Moerdijkers destijds van het concentratiekamp om de hoek wisten. In 2007 zei een van hen, een man van 81, onder meer: 'Het was mensonterend om die arme drommels bezig te zien aan die tankgrachten en bunkers. Wij als burgers stonden machteloos, terwijl je amper wist welke hartverscheurende taferelen zich binnen de omheining van het kamp afspeelden'.

Politieke gevangenen

Waar aanvankelijk vooral Joden het Aussenkommando Moerdijk bevolkten, kwamen er gaandeweg steeds meer politieke gevangenen. De Joodse mannen werden terug naar Vught gebracht om net als hun gezinnen, naar Sobibor, Auschwitz of andere vernietigingskampen te

worden getransporteerd. Tijdens het werk aan de pantsergrachten en bunkers moesten de mannen een gestreept hemd en klompen dragen. Wie ze had, mocht 's avonds na het werk zijn burgerkleden aantrekken. De tankgrachten moesten drie meter diep en tien meter breed worden; ze liepen in een grote ring rond Moerdijk, zigzag over de weilanden tot aan Zwijndrecht toe. Het Schiedamse bedrijf dat dit systeem bedacht, betaalde de tewerkgestelde gevangenen overigens wel, waarbij aangetekend wordt dat de Joden het in Kamp Moerdijk veel slechter hadden dan de niet-Joden.

Twee bijzondere groepen

Er verbleven twee bijzondere groepen Joden in Kamp Moerdijk: dertien jonge Joden van de Nederlandse Kibboetsen-opleiding en vijf protestants gedoopte Joden van de Quakerschool. De Nederlandse kibboetsen waren eigenlijk opleidingscentra om Joodse jongeren voor te bereiden op leven en werk in Palestina. Er waren kibboetsscholen in Velzen-Noord en Laag-Keppel. Een aantal van deze jongeren kwam in 1943 terecht in Vught en vervolgens in Moerdijk, de meesten werden later vermoord in Auschwitz en Sobibor. En dat geldt helaas ook voor de leerlingen van de Quakerschool in Ommen. De Quakers gaven eind jaren dertig onderdak en scholing aan uit Duitsland gevluchte joden, in de veronderstelling dat ze met rust gelaten zouden worden, zolang ze zich maar aan alle beperkingen hielden. Dat bleek een misvatting.

Bronnen:

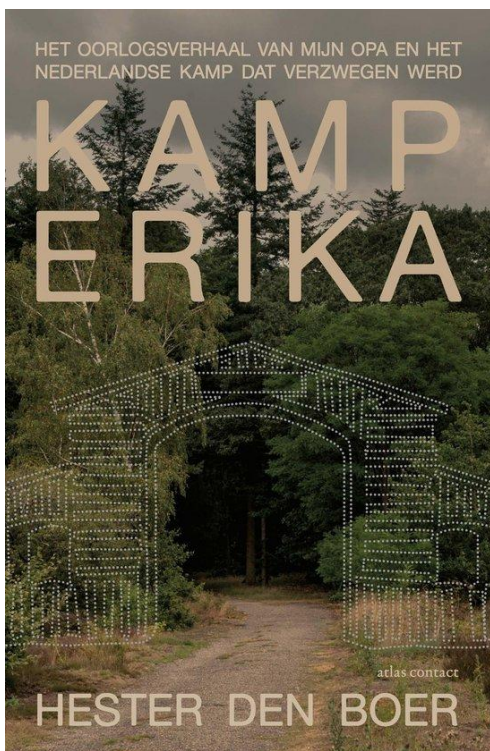
<https://www.bndestem.nl/moerdijk/het-vergeten-verleden-van-kamp-moerdijk-de-ss-ers-lieten-zo-nu-en-dan-de-honden-los-die-moesten-ook-een-verzetje-hebben~a745e803/>

<https://www.joodserfgoedrotterdam.nl/moerdijk/>

<https://www.joodsmonument.nl/nl/page/613451/het-aussenkommando-moerdijk>.

Kamp Erika

Sinds het artikel over Kamp Erika in het vorige nummer van Blaas de Bazuin is er een boek over het kamp verschenen. Kamp Erika van Hester den Boer. Uitgever Atlas Contact.

Samenvatting

Een onthutsend oorlogsverhaal van een kamp waarover niet gesproken mocht worden en van een trauma dat tot op de dag van vandaag doorwerkt. 'Hij heeft in Westerbork gezeten', zo verklaarde de familie van Hester den Boer de woedeaanvallen van haar opa. Na zijn dood ontdekte Den Boer dat dat niet klopte: op een archiefkaart stond 'Kamp Erika' achter zijn naam gekrabbeld. Had hij daar gevangengezeten? Waarom had hij dat al die tijd verzwegen? En: waarom kon niemand haar wat vertellen over dat kamp? Kamp Erika is het verslag van een persoonlijke zoektocht naar de gruwelijke geschiedenis van dit vrijwel vergeten Duitse concentratiekamp, gelegen in de bossen bij Ommen. De gevangenen, voornamelijk niet-Joodse mannen, werden hier niet bewaakt door Duitsers, maar door Nederlanders. Martelingen en excessief geweld waren aan de orde van de dag, zeker 180 gevangenen kwamen om. Na de oorlog kwam op de plek van het kamp een camping – alsof er niets was gebeurd. Hoe bereid zijn we om de zwarte bladzijden uit onze eigen geschiedenis onder ogen te zien? Waar ligt de grens tussen goed en fout? En wat bezielde de bewakers? Aan de hand van uitvoerig archiefonderzoek en tientallen interviews met ooggetuigen en nabestaanden ontrafelt Den Boer een verzwegen oorlogstrauma dat tot op de dag van vandaag doorwerkt.

Oproep

Werkgroep Blaas de Bazuin is op zoek naar een penningmeester. De huidige penningmeester gaat wegens leeftijd zijn ambt neerleggen. In de praktijk gaat het tot nu toe om een lichte maar vertrouwelijke functie. Kandidaten worden geacht geheel achter de doelen van de werkgroep te staan en te delen in het Bijbelse geloofsgoed van de leden. Deelname is op vrijwilligersbasis. Wie geïnteresseerd is vragen wij contact met ons op te nemen via info@blaasdebazuin.nl

Colofon:

Eindredactie: Herman Drost

Bestuur: Theo Koppes, voorzitter, Paul Jaeger, secretaris,
Herman Drost, Penningmeester, Joke v.d. Vliet, algemeen adjunct

Postadres: Magistratenveld 3, 7327 LC te Apeldoorn

Email: info@blaasdebazuin.nl **WEBSITE:** www.blaasdebazuin.nl

Giften: NL66 SNSB 0937 379 31 t.n.v. H. Drost (ANBI status)